

Мисливий В.А., професор кафедри публічного права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», доктор юридичних наук, професор

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ КООРДИНАТИ ВИДОВОГО ОБ'ЄКТА ЗЛОЧИНІВ

Наукова класифікація об'єктів злочинів, розкриття їх сутності та видів сприяє розвитку кримінального законодавства і практики його застосування. У зв'язку з цим теорія кримінального права має приділяти більше уваги такому її феномену, як видовий об'єкт злочину.

У сучасній доктрині кримінального права панує ступенева класифікація об'єкта злочину в системі кримінально-правових координат «за вертикаллю» та «горизонталлю». За вертикаллю об'єкт злочину поділяється на загальний, родовий та безпосередній (В. Д. Меньшагін, 1938 р.). Така класифікація з часом не зазнала кардинальних перетворень, хоча відчула деяку модернізацію, зокрема поповнилася «видовим об'єктом» (Є. О. Фролов, 1969 р.) як частиною родового об'єкта.

Теорія також визнає класифікацію об'єктів злочинів за горизонталлю, зокрема розподіл об'єктів на основні і додаткові (Д. Н. Розенберг, 1948 р.), а також факультативні (І. М. Даньшин, 1965 р.). Сутність цього розподілу обумовлюється тим, що злочини часто заподіюють шкоду суміжним суспільним відношенням, серед яких виділяються основні та другорядні.

У цьому контексті вважаємо важливим визначити місце видового об'єкта в системі кримінально-правових координат, тим більше, що в теорії висловлюються думки, що видовим об'єктом в дійсності має бути безпосередній об'єкт. Отже, як вдається, місце видового об'єкта у цій системі координат до кінця не визначено. Така ситуація обумовлюється недотриманням логіки системності явищ, адже не лише безпосередній, але й загальний і родовий об'єкти також повинні

мати розподіл за горизонталлю. При цьому, якщо стосовно загального об'єкта такий розподіл відбудеться з появою у кримінальному законі проступків, то щодо відображення у кримінальному законі видового об'єкта у вітчизняних наукових працях не завжди є конкретні пропозиції.

Проте відповідь на це питання, на наш погляд, є цілком очевидна. У системі кримінально-правових координат видовий об'єкт має бути похідним від родового об'єкта як його структурована частина «за горизонталлю». Це підтверджують тривалі й наполегливі наукові дослідження видових об'єктів, які переконали законодавця у необхідності включення до Особливої частини КК України 2001 року таких розділів, як «злочини проти довілля», «злочини проти безпеки виробництва», «злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту» та інші. Проте, це повністю не вирішило питання структурної побудови закону з огляду на видовий об'єкт, адже видовий об'єкт як різновид родового об'єкта за горизонталлю так і не отримав реального (нормативного) відображення у вітчизняному кримінальному законодавстві.

Отже, враховуючи роль видового об'єкта, система Особливої частини кримінального права вимагає поєднання окремих груп злочинів в окремі структурні частини в рамках родового об'єкта, який у свою чергу має утворювати самостійний розділ. Такий підхід буде сприяти вирішенню проблем, пов'язаних з класифікацією тотожних суспільно небезпечних діянь, сформованих у рамках родових об'єктів «злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина», «злочинів у сфері господарської діяльності», «злочинів проти правосуддя» та деяких інших, в яких кримінально-правові норми перебувають у певному «змішаному» вигляді.

Таким чином, видовий об'єкт злочинів у кримінальному праві має виступати інструментом подальшого розвитку вітчизняного кримінального законодавства.